

Φιλοσοφία Β΄ Λυκείου

Κεφάλαιο 1^ο «Ξεκινώντας από την απορία»

Διδακτικό σενάριο 4^ο μαθήματος

Χρόνος διδασκαλίας: 2 διδακτικές ώρες

Πορεία διδασκαλίας: Παρουσίαση-Κατανόηση θεωρίας βάσει ερωτήσεων-Εφαρμογή της θεωρίας / Παραγωγή λόγου-Αξιολόγηση της διδασκαλίας.

Ενότητα τέταρτη: Φιλοσοφία και Κοινωνία

Α΄ Φάση διδασκαλίας: παρουσίαση διδακτικής ενότητας

Α΄ Υποενότητα: Αμφισβητήσεις της αξίας της φιλοσοφίας

Ερώτηση: Ποια η στάση των απλών ανθρώπων απέναντι στη φιλοσοφία;

1^η στάση: Άλλοι ενοχλούνται ή κουράζονται, επειδή οι φιλόσοφοι επιμένουν στη διασάφηση των εννοιών και στην αιτιολόγηση των πεποιθήσεών τους.

2^η στάση: Άλλοι τη θεωρούν άσκοπη, γιατί κανόνα η φιλοσοφική αναζήτηση δεν οδηγεί σε απότέλεσμα και τα ερωτήματα παραμένουν αναπάντητα.

3^η στάση: Άλλοι εκφράζουν το δέος τους απέναντι στη φιλοσοφία, καθώς απαιτεί βαθιά διερεύνηση, λέγοντας πως δεν είναι γι' αυτούς.

4^η στάση: Άλλοι κρατούν στάση ειρωνική απέναντί της, θεωρώντας πως η φιλοσοφία είναι χάσιμο χρόνου.

5^η στάση: Άλλοι τη θεωρούν επικίνδυνη, εφόσον κατά τη γνώμη τους υπονομεύει την πίστη μας στη θρησκεία, σε παραδόσεις και σε θεσμούς.

Ερώτηση: Ποιοι φιλόσοφοι διώχθηκαν από το παρελθόν μέχρι σήμερα;

1. Ο Αναξαγόρας ως άθεος
2. Ο Σωκράτης, επειδή εισήγαγε τα «καινά διαμόνια» και για διαφθορά των νέων.
3. Ο Πλάτωνας, επειδή προσπάθησε να διδάξει τον τύραννο των Συρακουσών Διονύσιο τον Β΄.
4. Ο Τζορντάνο Μπρούνο κήκε στην πυρά λόγω αιρετικής διδασκαλίας.
5. Ο Σπινόζα αφορίστηκε από την Εβραϊκή κοινότητα του Άμστερνταμ.
6. Ο Κάντ από την Πρωσική λογοκρισία για τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις.
7. Ο Μπέρναρντ Ράσελ φυλακίστηκε λόγω της εναντίωσής του στη συμμετοχή της Βρετανίας στον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο.

Ερώτηση: Πώς παρουσιάζει ο Πλάτωνας τη δίωξη των φιλοσόφων (υπονοώντας τη δίωξη του δασκάλου του, του Σωκράτη) στην «Αλληγορία του σπηλαίου»;

- ✓ Ο Πλάτωνας παρουσιάζει το φιλόσοφο με δεσμώτη σε μια σπηλιά, ο οποίος κατορθώνει να απελευθερωθεί από τα δεσμά του, βγαίνει και βλέπει το φως του ήλιου και αφού γυρίζει στη σπηλιά, για να διδάξει την αλήθεια στους άλλους προπηλακίζεται και κινδυνεύει να πεθάνει.

Φιλοσοφία Β΄ Λυκείου

Κεφάλαιο 1^ο «Ξεκινώντας από την απορία»

Β΄ Υποενότητα: Η χρησιμότητα της φιλοσοφίας

Ερώτηση: Ποια η χρησιμότητα της φιλοσοφίας;

1. Δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να κάνουν φιλοσοφική αναζήτηση και να ανιχνεύσουν τα μεγάλα ερωτήματα της ύπαρξής τους, ακόμη κι αν δεν μπορούν να γνωρίζουν την ορθή απάντηση.
2. Κάνει τον άνθρωπο να συνειδητοποιήσει τα όρια της γνώσης του, να διαμορφώσει συνολικές αντιλήψεις για τον άνθρωπο και τον κόσμο.
3. Προσφέρει τη χαρά της καθαρής διανοητικής έρευνας, κάτι που δεν μπορεί να μας προσφέρει καμιά άλλη ενασχόληση.
4. Μας βγάζει από τη ρουτίνα της καθημερινότητας και μας κάνει να δούμε τα πράγματα από κάποια απόσταση.
5. Οξύνει την κριτική μας ικανότητα, καθώς επιχειρηματολογούμε συνεχώς, για να αιτιολογήσουμε τις θέσεις μας.
6. Μας προστατεύει από λογικά σφάλματα.
7. Μας δίνει τη δυνατότητα να ελέγχουμε και να διορθώσουμε τα κακώς κείμενα και κάποιες προκαταλήψεις του παρελθόντος.
8. Διευρύνει τους πνευματικούς μας ορίζοντες.
9. Μας βοηθάει να δούμε θεωρητικές και πρακτικές δυνατότητες που δεν είχαμε σκεφτεί.
10. Συμβάλλει στην εξέλιξη των κοινωνικών θεσμών με την κριτική στάση που κρατάει απέναντί τους.
11. Αντιπαρατάσσεται απέναντι στην εξουσία με σκοπό το όφελος της κοινωνίας.
12. Μας βοηθάει στην καθημερινή μας ζωή να πάρουμε τις ορθότερες αποφάσεις, για να αντιμετωπίσουμε τυχόν προβλήματα.

Ερώτηση: Ποια παραδείγματα επιστημόνων μπορούμε να αναφέρουμε οι οποίοι διατύπωσαν τη θεωρία τους, αφού πρώτα ανέλυσαν τις έννοιες και έκαναν πειράματα φιλοσοφικού χαρακτήρα;

- ✓ Ο Νεύτωνας και ο Αϊνστάιν οδηγήθηκαν στη θεωρία της βαρύτητας και της σχετικότητας μέσω της παρατήρησης και του φιλοσοφικού στοχασμού.

Ερώτηση: Ποια παραδείγματα φιλοσόφων γνωρίζετε οι οποίοι συνέβαλαν στη βελτίωση των κοινωνικών θεσμών;

- ✓ Ο Ρουσό, ο Λοκ και ο Βολταίρος επεξεργάστηκαν πρώτοι τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ερώτηση: Ποια παραδείγματα φιλοσόφων γνωρίζετε οι οποίοι αντιπαρατάχθηκαν με την πολιτική εξουσία;

- ✓ Ράσελ, ο Σάρτρ, ο Μαρκούζε και ο Τσόμσκυ.

Φιλοσοφία Β΄ Λυκείου

Κεφάλαιο 1^ο «Ξεκινώντας από την απορία»

Β΄ Φάση διδασκαλίας: Κατανόηση της ενότητας

Ερωτήσεις κατανόησης της θεωρίας.

- (1) Πώς εξηγείτε το γεγονός πως οι δεσμώτες στην «Αλληγορία του σπηλαίου» του Πλάτωνα κινδυνεύουν να χάσουν τη ζωή τους από τους άλλους δεσμώτες όταν επιστρέφουν στη σπηλιά, για να τους πουν την αλήθεια;
- (2) Τα παραδείγματα δίωξης των φιλοσόφων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα τι αποδεικνύουν αναφορικά με την αξία της φιλοσοφικής αναζήτησης;
- (3) Πώς η κατανόηση της έννοιας της ελευθερίας μας κάνει να ενεργούμε περισσότερο ως ελεύθεροι δημοκρατικοί πολίτες;
- (4) Πώς η εμπάθυνση στις δυσκολίες εμπέδωσης της γνώσης μπορεί να μας εμπνεύσει ταπεινοφροσύνη και σεβασμό στους συνεργάτες μας;

Βοηθητικό υλικό για την επεξεργασία των ερωτήσεων της Γ΄ Φάσης

Μπαρούχ Σπινόζα: Θέτοντας τα θεμέλια για τον Διαφωτισμό του 18ου αιώνα και τη σύγχρονη κριτική της Αγίας Γραφής, περιλαμβανομένων των σύγχρονων αντιλήψεων για το άτομο και, αναμφίβολα, το σύμπαν, θεωρείται ένας από τους μεγάλους ορθολογιστές της φιλοσοφίας του 17ου αιώνα. Ο Σπινόζα μεγάλωσε στην Πορτογαλική Εβραϊκή κοινότητα του Άμστερνταμ. Ανέπτυξε ιδέες ιδιαίτερα αντίθετες προς την Εβραϊκή Βίβλο και τη φύση του Θείου. Οι Εβραϊκές θρησκευτικές αρχές (Πορτογαλική Συναγωγή του Άμστερνταμ) εξέδωσαν ένα *χερέμ* (ένα είδος απαγόρευσης, απομόνωσης, εξοστρακισμού, απέλασης ή αφορισμού) εναντίον του, αποκλείοντάς τον ουσιαστικά από την Εβραϊκή κοινωνία, στα 23 του. <https://el.wikipedia.org/>

Ο **Ζαν Ζακ Ρουσσώ** (*Jean-Jacques Rousseau*, 28 Ιουνίου 1712 - 2 Ιουλίου 1778) ήταν Ελβετός φιλόσοφος, συγγραφέας και συνθέτης του 18ου αιώνα. Μια από τις απόψεις που πρέσβευε ήταν η παρακάτω: “Οι φορείς της εκτελεστικής εξουσίας δεν είναι αφέντες του λαού, μα υπάλληλοί του. Ο λαός πρέπει να μπορεί να τους διορίζει και να τους απολύει όποτε θέλει. Δεν υπάρχει θέμα να συμβληθούν με το λαό, πρέπει να τον υπακούσουν”. <https://el.wikipedia.org/>

Ο **Νόαμ Τσόμσκι** (αγγλ.: *Avram Noam Chomsky*, γεν. 7 Δεκεμβρίου 1928) είναι Αμερικανός καθηγητής στο Τμήμα Γλωσσολογίας και Φιλοσοφίας του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης (MIT). Έχει συγγράψει πλήθος βιβλίων και άρθρων, ενώ έχει δώσει και εκτενείς διαλέξεις επάνω σε ένα ευρύτατο φάσμα θεμάτων τα οποία περιλαμβάνουν τη γλωσσολογία, τη φιλοσοφία και την ιστορία της διανόησης. Επίσης, ο Τσόμσκι έχει πλούσιο ιστορικό πολιτικού ακτιβισμού από τη δεκαετία του '60 κι έπειτα, με πληθώρα βιβλίων τα οποία επικρίνουν κυρίως την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, ενώ με δήλωσή του τοποθέτησε ιδεολογικά τον εαυτό του στον αναρχικό χώρο, αν και κατά καιρούς έχουν σχολιαστεί οι φιλελεύθερες καταβολές της πολιτικής του σκέψης. <https://el.wikipedia.org/>

Ο **Ζαν-Πολ Σαρτρ** (γαλλικά: *Jean-Paul Charles Aymard Sartre*), (21 Ιουνίου 1905 - 15 Απριλίου 1980) ήταν Γάλλος φιλόσοφος, λογοτέχνης, κριτικός και πολιτικός ακτιβιστής, ο κυριότερος εκπρόσωπος του φιλοσοφικού υπαρξισμού και φαινομενολογίας, καθώς και υποστηρικτής της πολιτικής θεωρίας του Μαρξισμού. Θεωρούσε ότι οι διανοούμενοι πρέπει να παίζουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία και ο ίδιος υπήρξε ένας εσωτερικά στρατευμένος καλλιτέχνης. Συμμετέχει ενεργά στα γεγονότα του Μάη του '68 στους δρόμους, στα αμφιθέατρα καθώς και στα μέσα ενημέρωσης. <https://el.wikipedia.org/wiki/>

Φιλοσοφία Β΄ Λυκείου

Κεφάλαιο 1^ο «Ξεκινώντας από την απορία»

Γ΄ Φάση διδασκαλίας: Παραγωγική-Εφαρμογή της γνώσης

Ερωτήσεις συνδυασμού Θεωρίας και κειμένων.

Αφού μελετήσετε τα αποσπάσματα 1 και 2 (σελ. 26-27) και στηριγμένοι στις γνώσεις που αποκομίσατε από τη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα,

- (1) Να περιγράψετε την αντιμετώπιση του φιλοσόφου από την κοινωνία.
- (2) Πόσο πιστεύετε ότι ο κοινωνικός ρόλος του φιλοσόφου έχει αλλάξει στην εποχή μας και γιατί;

Δ΄ Φάση διδασκαλίας: Αξιολόγηση της ενότητας

- 1) Μελετώντας τη βιογραφία των παραπάνω φιλοσόφων (βλ. βοηθητικό υλικό) να εξετάσετε σε ποιο βαθμό αυτοί συγκρούστηκαν με τις κυρίαρχες κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής τους.
- 2) Όταν ρώτησαν τον Ντε Γκολ γιατί δε συλλαμβάνει τον φιλόσοφο Ζαν Πολ Σάρτρ που μετείχε στα γεγονότα του Μάη του 1968, απάντησε: «Δεν μπορείς να συλλάβεις έναν Βολταίρο». Να σχολιάσετε την απάντησή του βάσει του παραπάνω γνωστικού υλικού για την αξία της φιλοσοφίας.